
Cristianització dels vikings

Autor:

Data de publicació: 12-03-2019

La cristianització dels vikings va tenir lloc entre els segles VIII i XII , quan els regnes escandinaus , Dinamarca , Noruega i Suècia , van establir les seves pròpies arxidiòcesis , dependents directament del Papa, en 1103, 1154 i 1164, respectivament. El poble lapó es va mantenir fora d'aquest procés fins al segle XVIII . La conversió al' cristianisme dels vikings va requerir més temps que a la resta d'Europa. Hi ha evidències que va ser un procés lent i van caldre almenys 150-200 anys. Inscripcions rúniques del segle XII a Bergen (Noruega) mostren poca influència cristiana, i una d'elles implora a una valquíria . Durant la Alta Edat Mitjana , el papat no es va manifestar com l'autoritat central catòlica, el que va permetre el desenvolupament de variants regionals del cristianisme .

La imatge de pedra de Sövestad 1 el Escània mostra a un home portant una creu.

La cristianització dels vikings va tenir lloc entre els segles VIII i XII , quan els regnes escandinaus , Dinamarca , Noruega i Suècia , van establir les seves pròpies arxidiòcesis , dependents directament del Papa, en 1103, 1154 i 1164, respectivament. El poble lapó es va mantenir fora d'aquest procés fins al segle XVIII . La conversió al' cristianisme dels vikings va requerir més temps que a la resta d'Europa. Hi ha evidències que va ser un procés lent i van caldre almenys 150-200 anys. Inscripcions rúniques del segle XII a Bergen (Noruega) mostren poca influència cristiana, i una d'elles implora a una valquíria . Durant la Alta Edat Mitjana , el papat no es va manifestar com l'autoritat central catòlica, el que va permetre el desenvolupament de variants regionals del cristianisme .

Visió del món dels vikings abans del 710

índex

- 1 La missió d'Hamburg-Bremen
- 2 Dinamarca
- 3 Noruega
- 4 Islàndia
- 5 Suècia
- 6 Gotland
- 7 Jämtland
- 8 Finlàndia
- 9 Els últims pagans
- 10 El Crist victoriós
- 11 Vegeu també
- 12 Referències
- 13 Bibliografia
- 14 Enllaços externs

La missió d'Hamburg-Bremen

Els primers treballs missioners dels que tenim constància en l'actual Dinamarca van començar amb Willibrord , l'Apòstol dels frisios, que va predicar en Schleswig , en l'època part de Dinamarca. Tot el que sabem és que va partir de Frisia cap al nord en algun moment entre 710 i 718 , durant el regnat de Agantyr (Latin: Ogendus). Agantyr és descrit com "esmunyedís com una bèstia i dur com el granit."

Willibrord i els seus companys van tenir poc èxit: el rei es va mostrar respectuós però poc interessat en canviar de creences. No obstant això, va permetre que 30 joves acompanyessin Willibrord en el seu retorn a Frisia. Potser la intenció del missioner fos la d'educar aquests joves i reclutar-les per a la tasca de portar el cristianisme als salvatges Danesos.

Un segle després, Ebbo de Reims i Willerich , més tard bisbe de Bremen , van batejar a unes poques persones durant la seva visita a Dinamarca a 823 . Willibrord tornaria a Dinamarca en altres dues ocasions, però sense èxit.

En 826 , Harald Klak , rei de Jutlàndia va ser expulsat de Dinamarca per Horik I , un altre monarca danès. Harald va buscar refugi a la cort germànica de l'emperador Ludovico Pío , al qual va sol·licitar ajuda per a recuperar el seu regne. Ludovico li va oferir el títol de duc de Frisia a canvi d'abandonar els vells déus. Harald va accedir, i ell i la seva família, juntament amb altres 400 danesos van ser batejats en Ingelheim am Rhein .

Quan Harald va tornar finalment a Jutlàndia, Luis i Ebbo de Reims van enviar costat d'ell a Ansgar per supervisar als nous conversos. Quan Harald va ser novament expulsat per Horik, Ansgar va abandonar Dinamarca i va enfocar tots els seus esforços cap als suecs . Així, va arribar fins a Birka en 829 on va establir una petita comunitat cristiana.

El seu convers més important va ser un tal Herigar, descrit com prefecte de la ciutat i conseller del rei. En 831 va ser fundada l'arxidiòcesi de Hamburg , a la qual va assignar la responsabilitat d'evangelitzar Escandinàvia.

Horik I va saquejar Hamburg en 845 , on Ansgar era arquebisbe. La seu de l'arxidiòcesi va ser traslladada a Bremen . Aquest mateix any, un aixecament pagà a Birka va acabar al martiri de Nithard i va obligar al Bisbe missioner Gaubert a fugir. Ansgar regresó a Birka en 854 ja Dinamarca a 860 per recuperar el guanyat en les seves primeres visites.

A Dinamarca va aconseguir guanyar-se la confiança del llavors rei Horik II , que li va concedir terrenys a Hedeby (proto-ciutat que seria reemplaçada per Schleswig) per a la construcció de la primera capella cristiana.

Una segona església va ser aixecada pocs anys després en Ribe , a la costa occidental danesa. Ribe era una important ciutat comercial, i en 948 va ser declarada seu de la diòcesi de Dinamarca meridional, creada aquest mateix any i dependent de l'arxidiòcesi d'Hamburg-Bremen. El seu primer bisbe, Sant Leofdago, va ser assassinat quan creuava el riu Ribe.

La supremacia de l'arxidiòcesi sobre la vida eclesiàstica del nord va declinar gradualment a mesura que el papat, sobretot a partir de Gregori VII , es va implicar més intensament a la zona. Un pas important en aquesta direcció va ser la fundació d'un arquebisbat específic per Escandinàvia a Lund en 1103 - 1104 .

Dinamarca

El cristianisme es va expandir per Dinamarca de forma intermitent. Els danesos víkings van conèixer el cristianisme durant els atacs dels segles IX a XI , a través de cristians capturats i de les dones que preniën com a esclaves en les seves incursions. La seva organització era tribal, ja que els cabdills locals determinaven l'actitud cap a la religió del seu poble i parents.

A mesura que els caps i reis danesos s'implicaven en la política de Normandia , Anglaterra , Irlanda , França i Alemanya , van ser adoptant una actitud més amable cap als seus súbdits cristians. En alguns casos, la conversió de reis i nobles sembla haver estat una decisió exclusivament política amb vista a assegurar-se una aliança o prevenir un atac dels seus veïns cristians.

Tenim exemples de com la conversió d'un poderós jarl era seguida per la conversió massiva dels seus seguidors. En pocs casos la conversió va ser deguda a actes miraculosos realitzats per sants cristians en presència del rei o d'altres personatges importants.

Els missioners cristians es van adonar amb rapidesa que els Danesos no adoraven a ídols de pedra o fusta com feien els Germans septentrionals o alguns suecs. No en tenien prou amb destruir una imatge per provar la superioritat de Crist. Els grans enclavaments religiosos de Viborg , Lejre , Lund , i Odense eren també el lloc de les grans reunions.

Els emplaçaments es situaven amb freqüència al costat de deus sagrats o pujols aïllats. Els missioners es van limitar a demanar permís per edificar capelles en aquests llocs. Amb el temps, això va permetre que el caràcter sagrat del lloc es transferís a les seves esglésies.

Fins i tot abans de convertir-se, els danesos van començar a fusionar els dos sistemes de creences. Les famílies que vivien prop de la terra no volien ofendre els esperits locals, així que se'ls deixaven ofrenes en els llocs tradicionals. Les deus sagrats eren consagrats a algun dels sants locals associats i la vida seguia el seu curs.

Els missioners cristians van ser capaços d'acompanyar el procés situant les seves esglésies a prop dels llocs sagrats, en alguns casos fins i tot utilitzant fusta procedent de l'antic emplaçament. El martell de Thor va ser assimilat ràpidament a la creu.

Hi ha diversos sants danesos, canonitzats per bisbes nadius segons el costum a l'antiga Escandinàvia o reverenciats com sants pels habitants d'aquestes terres. Sovint, la veneració es devia a gestes associades a l'evangelització del país. Viborg té a Sant Kield, Aarhus a Sant Niels (també anomenat Sant Nicolau, Odense a Sant Canut (danès: Sanct Knud). Altres sants serien Canuto Lavard, Ansgar, Teodorico de Vestervig, Sant Wilhelm, Sant Leofdag de Ribe i altres que van donar seva vida a la tasca d'evangelitzar als danesos.

Pedra rúnica de Thyra, que explica la història de rei Gorm el Vell.

El rei Gorm el Vell, conegut durant el seu regnat com Gorm el Dorment, va ser el primer rei de tota Dinamarca. Fins llavors, els reis danesos eren reis locals sense influència sobre tot el país. Dinamarca estava formada per Jutlàndia i Schleswig i Holstein fins al riu Eider, les illes de Sjælland, Fionia, Langeland, les illes menors properes i el sud de Suècia.

Es deia que Gorm era "dur i pagà", però la influència de la Reina Thyra va permetre als cristians viure amb relativa tranquil·litat. Gorm i el fill de Thyra, el rei Harald Blåtand (911 - 986) es vantava en una de les pedres de Jelling d'haver "fet cristians als danesos".

El primer rei danès a convertir-se al cristianisme va ser Harald Klak que es va fer batejar durant el seu exili per obtenir el suport de l'emperador Lluís el Piadós. Rimbart informa que va partir de tornada a casa, acompanyat per missioners, però, Sanmark considera "improbable" que realment tornés a casa, de manera que l'impacte de la seva conversió a Dinamarca seria "probablement menor."

El cristianisme només va aconseguir fer-se fort a Dinamarca després del baptisme de Harald 'Bluetooth' Gormsen. Encara que inicialment Harald va continuar sent pagà, va permetre la predicació pública dels missioners cristians ja en 935. Al voltant de 960 es va convertir al cristianisme, suposadament quan el monjo frisio Poppo sostenir un ferro roent a la mà sense ferida. La filla d'Harald, Gunhilde, i el seu fill, Sweyn Forkbeard van ser igualment batejats.

Hi va haver també una motivació política per a la conversió. Les històries germanes ens mostren a Harald sent batejat en presència de l'emperador Otó, padrí de Sweyn. Una conseqüència d'aquesta conversió és que els reis danesos van abandonar l'antic enclavament real de Jelling i es van instal·lar en la seva residència de Roskilde a l'illa de Sjælland.

Sweyn es va rebel·lar contra el seu pare, que va gastar una exagerada quantitat de temps i diners aixecant una gran pedra en Jelling commemorant els seus èxits. Un dia, el rei Harald va preguntar a un viatger si mai havia vist éssers humans moure un pes tan descomunal. "He vist a Sweyn dur-se a tota Dinamarca de tu. Jutja tu mateix quin dels dos porta la càrrega més pesada."

Harald va abandonar la pedra en el camí, adonant-se que Svend havia estat a punt de robar-li el regne. Després de diverses batalles, la rebel·lió va acabar en taules, però en 985, Harald va resultar mortalment ferit per una fletxa. Les seves restes van ser enterrats en la petita església de fusta de Roskilde i avui se suposa que es troba emparedats en un dels pilars de la Catedral de Roskilde.

Svend va tractar d'aconseguir que l'església danesa quedés fora de la influència del Sacre Imperi Romà Germànic, pel que va ser criticat pels historiadors alemanys. Va ser acusat d'abjurar de la fe cristiana i de perseguir els cristians anglesos. En realitat, Svend va donar terreny a la gran catedral de Lund perquè pogués mantenir el capítol.

Estàtua de Sant Canut.

El seu exèrcit va destruir esglésies cristianes a Anglaterra com a part de la seva invasió després de la massacre de danesos que va tenir lloc el dia de Sant Brice durant el regnat de Etelred l'Indecís. Però al convertir-se en rei d'Anglaterra i Dinamarca, va adoptar una actitud suau cap a l'església que s'havia enfrontat a ell a Dinamarca.

Una altra influència cristianitzadora va ser l'emigració massiva de danesos a Anglaterra i Normandia durant la Era Víking. Milers d'aquests danesos es van assentar a l'Est d'Anglaterra central i al nord de França, desplaçant o emparentant amb els habitants cristians d'aquests territoris. Una vegada que part d'un clan Danès es feia cristià, normalment la visió de la resta del grup cap al Cristianisme es endolcia.

A principis del segle XI, durant el regnat de Canut IV, es pot dir que Dinamarca era un país cristià. Sant Canut va ser assassinat a l'església de Sant Albano en 1086 després que tant nobles com camperols es rebel·lessin contra ell davant la seva decisió de fer pagar el delme als nous monestirs i institucions eclesiàstiques introduïdes a Dinamarca durant el seu regnat.

Tant les institucions com els impostos es van considerar influències estrangeres, i la negativa de Canó a utilitzar les assemblees regionals tradicionals per aprovar noves lleis conclou no només amb el seu assassinat, sinó també amb el del seu germà, el Príncep Benet, i el d'altres disset nobles.

En molts aspectes, la canonització de Sant Canut a 1188 assenyala el triomf del Cristianisme. Quan les restes de Sant Canut van ser portats a la Catedral d'Odense, tota la nació va jejunar durant tres dies en senyal de penitència. Tot i que no era el primer danès en ser canonitzat, era el primer rei; el símbol d'una Dinamarca unida era reconegut com un exemple digne de veneració pels creients.

Des de llavors i fins 1536 en què Dinamarca es va convertir en un país luterà en què el Rei o la Reina eren el cap de l'Església Nacional Danesa, la lluita entre el rei i els nobles, i l'església, marcarien el curs de la història danesa.

Noruega

Vegeu també: Història de Noruega

Haakon Jarl retorna als missioners que li havia lliurat el rei de Dinamarca abans de la seva partida.

Els primers intents de Cristianització de Noruega es remunten al regnat de Haakon el Bo (934 - 961), que havia estat educat a Anglaterra. Els seus esforços van ser impopulars i va tenir poc èxit en la seva empresa. El seu successor, Harald Greyhide (961 - 976), igualment cristià, és conegut per haver destruït nombrosos temples pagans, però no pels seus esforços per popularitzar el cristianisme.

Va ser succeït pel jarl de Lade Håkon Sigurdsson , de conviccions fortament paganes (971 - 995) que va obrir un període de renaixement del paganisme i va reconstruir els temples. Quan Harald Blåtand de Dinamarca va intentar imposar el cristianisme al voltant de 975 , Haakon va trencar la seva aliança. Una força invasora danesa va ser derrotada en la Batalla de Hjörungavágr a 986 .

En 995 , Olaf Tryggvason va esdevenir el rei Olaf I de Noruega . Olaf havia pres part en nombroses guerres i saquejat diverses ciutats europees. En 986, però, es va trobar amb un profeta a les illes Scilly que li va anunciar:

Seràs un rei famós, i acometeràs celebrades gestes. Molts homes portaran la fe i el baptisme, i tots dos per teu bé i el dels altres; i tu no tindràs dubta de la veritat d'aquesta resposta, escolta. Quan tornis al teu vaixell, molts dels teus conspiraran contra tu, i hi haurà una batalla en la qual molts cauran, i seràs ferit gairebé de mort, i portat sobre un escut al teu vaixell; encara que després de set dies curaran les ferides i immediatament et deixaràs ser batejat.

La llegenda continua que, tal com va predir el profeta, es va desencadenar un motí al vaixell durant el retorn. Tan aviat com es va recobrar de les ferides, Olaf va demanar ser batejat i va deixar d'atacar ciutats cristianes, establint-se en Anglaterra i Irlanda . En 995 va aprofitar una oportunitat per tornar a Noruega, on havia esclatat una revolta contra Haakon Jarl. Olaf Tryggvason va aconseguir convèncer els rebels perquè li acceptessin com a rei. Hakon va ser posteriorment traït i assassinat pel seu propi esclau Tormod Kark , mentre estava amagat en una cort de porcs.

Olaf I va fer de la conversió del país la seva prioritat, usant tots els mitjans al seu abast. Va destruir temples i va torturar i va assassinar pagans, aconseguint convertir Noruega a cristiana, almenys nominalment. Segons les Sagues reals , Olaf va portar el cristianisme fins a les Fèroe , les Orcades , les Shetland , Islàndia i Groenlàndia .

Després de ser derrotat en batalla de Svolder l'any 1000 , Noruega va viure un renaixement parcial de la religió local durant el govern dels Jarls de Lade . Amb el regnat de Olaf II de Noruega , 1015 - 1028 , les restes pagans van ser eliminats i el Cristianisme assegurat.

Nicholas Breakspear, el futur papa Adrià IV va visitar Noruega ens 1152 i 1154 . Durant la seva visita, va aprovar l'estructura eclesiàstica de Noruega. La butlla papal que confirmava l'establiment d'una arquidiòcesis noruega a Nidaros té data de 30 de novembre de 1154.

Islàndia

Article principal: Cristianització d'Islàndia

Il·lustració Olaf I de Noruega en el temple de Thor .

Es diu que els Papar , un grup de monjos irlandesos ja van visitar Islàndia abans de la seva colonització pels nòrdics al segle IX

Després que Olaf I prengués ostatges islandesos, es van produir tensions entre les faccions cristianes i paganes en la Islàndia del segle X . Els enfrontaments violents es van evitar gràcies a la decisió presa pel Alþingi a l'any 1000 de posar l'arbitratge de les disputes en mans de Thorgeir Ljósvetningagoði , líder de la facció pagana. Després d'un dia i una nit de meditació, va decidir que el país hauria convertir-se al Cristianisme en la seva conjuno, permetent l'adoració pagana en privat.

Suècia

Vegeu també: Història de Suècia Els primers intents per cristianitzar Suècia van ser realitzats per Ansgar a 830 , que havia estat convidat pel rei suec Björn at Haugi . Va construir una església en Birka , però pocs suecs van mostrar interès. Un segle després, Unni, arquebisbe de Hamburg va realitzar una altra temptativa, sense èxit. Al segle X , missioners anglesos van realitzar incursions en Västergötland .

El tractat Gesta Hammaburgensis ecclesiae pontificum , obra de Adán de Bremen esmenta l'existència d'un Temple pagà a Uppsala , a Suècia central. "La fiabilitat de la descripció d'Adam del centre religiós de Gamla Uppsala ha estat qüestionada seriosament."

Encara que l'estatus d'Upsala com a centre de culte pre-Cristià està ben documentat, el relat d'Adam no ha pogut ser confirmat per evidències arqueològiques. Les "presumptes edificacions de culte que han estat excavades no es corresponen amb la descripció d'Adam d'un temple 'totalment cobert d'or.'"

Primers intents de Ansgar ja en la dècada de 830.

Els participants en els cultes de Uppsala van arribar a un acord de mútua tolerància amb Olaf Skötkonung , el primer rei cristià de Suècia, que va ascendir al tron en la dècada de 990. Presumiblement, Olaf "no estava en una situació prou poderosa com per obligar violentament a l'observança del Cristianisme "en Uppland . En canvi, va establir una seu episcopal en Västergötland , a prop de la seva fortalesa de Husaby entorn de l'any 1000.

Una altra seu va ser establerta pel rei Stenkil a Sigtuna en la dècada dels 60, segons Adam de Bremen. "Aquesta seu va ser traslladada a Gamla Uppsala probablement en algun moment entre 1134 i c.1140." Això pot ser degut a la importància de Uppsala com antiga residència reial però "pot haver estat inspirat per un desig de mostrar que la resistència al Cristianisme en Uppland havia estat derrotada." En 1164 es va establir una arxidiòcesi per Suècia amb seu a Uppsala.

Pedra rúnica de Broby bre U 136 en memòria d'un primitiu convers que va pelegrinar a Jerusalem .

Les fonts històriques per a aquest període són escasses. El que va poder haver estat un dels més violents entrentamientos entre cristians i pagans va tenir lloc entre Blot-Sven i Inge el Vell en la dècada de 1080. El relat ens ha arribat a través de la saga Orkneyinga i de l'últim capítol de la saga Hervarar , on es passa successivament de la història llegendària als successos històrics del segle anterior a la seva compilació.

El rei Inge va decidir posar fi als sacrificis pagans tradicionals de Uppsala, el que va causar una reacció popular. Exiliat, el seu cunyat Blot-Sven va ser proclamat rei a condició que permetés que els sacrificis continuessin.

Tres anys després, Inge va tornar secretament a Suècia en 1087 , i després d'arribar a Gamla Uppsala va envoltar la

sala d'Blot-Sven amb els seus huscarles i li va calar foc, assassinant al rei quan intentava escapar de la casa en flames. La saga Hervarar ens explica que Inge va completar la Cristianització dels Suecs, però la Heimskringla suggereix que Inge no va poder assumir el poder directament, sinó que va haver de comptar amb un altre rei pagà, Eric de les Bones Collites .

Segons MG Larsson, la raó de la coexistència entre paganisme i cristianisme al segle XI va ser el suport general a favor d'una transició cap a la nova religió. No obstant això, els antics ritus van seguir conservant la seva importància de cara als processos legals, i si algú qüestionava els vells costums, molts dels recent cristianitzats suecs podien reaccionar a favor del paganisme.

Larsson postula, que, conseqüentment, la vacil·lació entre paganisme i Cristianisme que apareix en les sagues i en els relats d'Adam de Bremen, no va ser molt diferent de les incerteses i problemes que apareixen en els canvis ideològics dels nostres dies.

Hauria estat impossible per Inge governar com a rei Cristià sense suport dels seus súbdits, i la invasió de Magnus III de Noruega va posar a prova les relacions d'Inge amb els seus súbdits. El rei va aconseguir reunir un exèrcit format per 3.600 homes i expulsar la força d'invasió noruega.

Encara que Suècia va ser cristianitzada oficialment en el segle XII , el rei noruec Sigurd I de Noruega va llançar una croada contra Småland al sud-est de Suècia per a, almenys oficialment, convertir la població local.

Gotland

El Gotalagen , un tractat legal de l' Illa de Gotland de la dècada de 1120, en ús oficial fins 1595 però a la pràctica fins 1645 establia que la realització d' sacrificis pagans era sancionable amb una multa.

Jämtland

a pedra rúnica de Frösö , la més septentrional del món.

A la pedra rúnica de Frösö , la pedra rúnica més septentrional del món, es diu que un home anomenat Austmaðr cristianitzar la regió, probablement entre 1030 - 1050 quan la pedra va ser aixecada. Sabem poc d'aquest personatge, però es creu que va poder haver estat un lagman del parlament regional.

Finlàndia

Vegeu també: Història de Finlàndia

A jutjar per les troballes arqueològiques, el Cristianisme va posar un peu a Finlàndia durant el segle XI . Es va veure afavorit durant el segle XII per la creixent influència sueca i per la croada finlandesa de Birger Jarl al segle XIII .

Els últims pagans

En 1721, es va fundar la colònia danesa de Groenlàndia , amb l'objectiu de convertir els nadius de l'illa al cristianisme. Entorn de la mateixa època es van realitzar accions similars a Noruega i Suècia per convertir els lapons , que van seguir sent pagans durant molt de temps.

El Crist victoriós

Per als estudiosos, la imatge d'un "Crist victoriós" en l'art germànic altmedieval ha suggerit que els missioners cristians prentarien Jesús "com una figura de força i sort" i que possiblement el Llibre de la Revelació , en el qual es presenta a Crist com a vencedor davant Satan , jugués un paper central en l'expansió del Cristianisme entre els víkings .

Vegeu també

Història d'Escandinàvia

Schön 2004, 170

Schön 2004, 172

Schön 2004, 173

Sanmark 2004: 15

Hvitfeldt, Arild . Danmarks regiu Krønike

"St Willibrord" Catholic Encyclopedia, 1913

Robinson, Charles (1915). The Conversion of Europe . London: Longmans, Green & Co

Rimbert, "Anskar: The Apostle of the North, 801-865", trans. CH Robinson in Carolingian Civilization: A Reader ed. Paul Edward Dutton (Ontario, Canada: Broadview Press, 2004), chap. 10

"Ancient See of Hamburg". Catholic Encyclopedia. 1913

Rimbert, "Anskar: The Apostle of the North, 801-865", trans. CH Robinson in Carolingian Civilization: A Reader ed. Paul Edward Dutton (Ontario, Canada: Broadview Press, 2004), chap. 17.

"Danmark 's Ældste Domkirke" Kristelig Dagblad 25 July 2007

Sanmark 2004: 107

Sanmark 2004: 81

Rimbert, The Life of Anskar (extract)

Hvitfeldt, Arild. Danmarks regiu Krønike

Kaufhold 2001: 116

Christianity , from a site on the Icelandic parliament.

Kaufhold 2001, 85

Sanmark 2004: 163

Kaufhold 2001, 86

Sanmark 2004: 100

Kaufhold 2001, 86

Sanmark 2004: 85

Sanmark 2004: 109

Kaufhold 2001, 117

Aquest epítet reflecteix un dels propostes de la monarquia germànica pre-cristiana, promoure l'harmonia i les bones collites, *Ars ok friðar*.

Larsson 2002, 160

Larsson 2002, 161

Gutalagen

Sanmark 2004: 97

Bibliografia

Bæksted, Anders (1986). God og hetjur í heiðnum Sid, Eysteinn Thorvaldsson translated to Icelandic. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Hoftun, Oddgeir (2008). Kristningsprosessen og herskermaktens ikonografi i Nordisk middelalder, Oslo: Solum Forlag. ISBN 978-82-560-1619-8 (en noruec)

Christianization of Sweden Article d'Encyclopædia Britannica. (En anglès)

Kaufhold, Martin (2001), Europas Norden im Mittelalter, Wissenschaftliche Buchgesellschaft (en alemany)

Larsson, MG (2002). Götarnas Riken. Upptäcksfärder till Sveriges enande. Atlantis, Stockholm. ISBN 91-7486-641-9 . (En suec)

Sanmark, Alexandra: Power and conversion: a comparative study of Christianization in Scandinavia; Uppsala: Department of Archaeology and Ancient History, Uppsala University, Occasional papers in archaeology: 34; ISBN 91-506-1739-7 Also: Ph. D. Thesis, 2002 London, University College

Schön, Ebbe. (2004). Nansa-Tors hammare, Gudar och jättar i tre och tradition. Falt & Hässler, Värnamo. ISBN 91-89660-41-2 (en suec)

Enllaços externs

<http://es.aleteia.org/2016/03/29/el-misterio-del-crucifijo-vikingo/>